

Konstitutionsutskottet

Ink 2008 -01- 18

Dnr 050-1416-2007/08

Stockholm 2008-01-18

KU-anmälan av f. statsråden Thomas Östros och Hans Karlsson för missbruk av offentlig maktutövning i form av politiskt motiverade hot om repressalier mot enskild med konsekvensen övergrepp i rättssak (Vaxholmsfallet).

Bakgrunden till denna anmälan är uppgifter i media, bland annat i Svenska Dagbladet den 8 januari 2008, om påtryckningar och direkta hot från dåvarande näringsminister Thomas Östros och arbetsmarknadsminister Hans Karlsson riktade mot Svenskt Näringsliv.

Jag begär härmed att konstitutionsutskottet granskar om statsråden använt sin offentliga makt över allmän egendom – dvs. ägandet av statliga företag – för otillbörliga och rent politiskt motiverade hot om repressalier med rättsvidrig verkan. Hoten kunde ha resulterat i ett de facto övergrepp i rättssak genom att förmena en part i en rättsprocess – Laval, ett lettiskt byggföretag – dess möjlighet att få sin sak prövad i domstol i Sverige och EU.

Enligt uppgifter i bl. a media skall Jan-Peter Duker, verkställande direktör vid Svenskt Näringsliv i början av juni 2005 vid två tillfällen ha kallats upp till Näringsdepartementet och hotats med politiska åtgärder mot hans organisation om den inte avbröt sitt stöd till det lettiska företaget Laval i en pågående domstolsprocess mellan företaget och svenska byggnadsfacket m.fl.

Utskottet behandlade delvis frågan under 2004/05 (KU20) med anledning av en anmälan från Mats Odell (kd). Utskottet behandlade vid detta tillfälle statsrådets agerande i förhållande till 11 kap. 2 § regeringsformen och statsrådets agerande i en EG-rättslig kontext. Jag menar att de nya uppgifterna motiverar en ny och fördjupad granskning.

Vid sammanträdet på Näringsdepartementet ska regeringens företrädare enligt uppgifter, som inte på minsta vis dementerats, ha hotat med att ägaren – staten – skulle tvinga de statliga bolagen att lämna Svenskt Näringsliv om inte organisationen avbröt sitt stöd till det lettiska företaget i den aktuella rättsprocessen. Hotet framfördes enligt uppgift av de båda statsrådets statssekreterare.

Detta skulle bli ha inneburit en ekonomisk förlust för Svenskt Näringsliv om uppskattningsvis 60 miljoner kronor om året. Det skulle dessutom ha varit oönskat för de statliga företagen, och därmed till nackdel för dessa, och inneburit att staten skulle ha belagt dem med en icke affärsmässigt motiverad restriktion på sätt som skulle ha gjort de statliga företagen mindre lönsamma än eljest, statens utdelning från företagen mindre än eljest och statens förmögenhet mindre än eljest; allt detta till nackdel för skattebetalare och medborgare i Sverige.

Domstolsväsendets oberoende är en grundbult i alla demokratier och en förutsättning för vår rättsstat. Det är oacceptabelt om politiska beslutsfattare försöker använda sina befogenheter som statsråd för att otillbörligen söka påverka utfallet i enskilda rättegångar.

Enligt principen om illojal maktutövning skall den offentliga maktens befogenheter inte utövas för att främja ett annat syfte än vad som avsetts med befogenheten. Att regeringen av Sveriges riksdag givits befogenhet att förfoga över statens ägande i vissa bolag, som enligt sina statuter, bolagsordningar, och årliga skrivelser till riksdagen ska drivas strikt affärsmässigt, kan inte tolkas som att riksdagen därmed implicit givit sitt samtycke till att enskilda statsråd använder bolagen för att rikta politiskt motiverade hot uttryckligen avsedda att påverka en oberoende organisations handlande i en pågående rättsprocess.

Enligt regeringsformen 9 kap. 8 § står statens medel och dess övriga tillgångar till regeringens disposition. Mot den bakgrunden är det anmärkningsvärt om omfattande beslut avseende statliga företags medlemskap i Svenskt Näringsliv inte varit föremål för beslut i regeringskretsen utan fallit på enskilda statsråd. Mot den bakgrunden vill jag att utskottet undersöker om de hot som statsråden riktat mot svenskt näringsliv varit grundade i beslut i regeringen enligt 7 kap 3 § regeringsformen efter en fullödig beredning enligt 7 kap 2 § regeringsformen.

Jag vill i detta avseende att konstitutionsutskottet utreder vilka konsekvensanalyser för de specifika bolag och deras marknader som låg till grund för statsrådets agerande. Att hota med att vidta så långtgående åtgärder mot en enskild organisation, särskilt i den komplicerande kontexten av att sagda organisation var involverad i en pågående rättstvist borde inte ske utan en nogsam analys av situationen. Detta blir särskilt tydligt i och med att EG-domstolen givit Laval och Svenskt Näringsliv och det aktuella företaget rätt i den aktuella domstolsprocessen.

I anslutning till detta bör utskottet även utreda om de båda statsrådets fackliga bakgrund vid något tillfälle har kunnat medföra risk för jäv i besluten att hota Svenskt Näringsliv med politiska åtgärder om de inte avbröt sitt stöd till det lettiska företag som i domstol processade mot flera svenska fackföreningar.

17 kap. 10§ brottsbalken föreskriver vidare att

Den som med våld eller hot om våld angriper någon för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra någon från en sådan åtgärd, döms för övergrepp i rättssak till fängelse i högst fyra

år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma skall gälla, om man med någon annan gärning, som medför lidande, skada eller olägenhet, eller med hot om en sådan gärning angriper någon för att denne avlagt vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom från att avge en sådan utsaga.

Svenskt Näringsliv var visserligen inte part i det aktuella rättsfallet men utan deras stöd till det lettiska företaget hade deras möjlighet att avge vittnesmål eller utsaga påverkats mycket menligt. Särskilt mot beaktande att det lettiska företaget då den juridiska frågan nu avgjorts till företagets fördel hade fått möjligheterna att få upprättelse i domstol kraftigt begränsade är statsrådets agerande mycket allvarligt.

Jag vill att konstitutionsutskottet granskar om statsrådets agerande kan anses falla under ovanstående definition av övergrepp i rättssak.

11 kap. 2 § regeringsformen garanterar domstolarnas oberoende från övriga myndigheter. Då utskottet redan har uttalat sig i detta ärende i betänkande KU20 (2004/05) anser jag att utskottet vad gäller detta kan begränsa sina uttalanden till sådant som är av relevans mot bakgrund av den nya informationen.

11 kap 7 § regeringsformen föreskriver principen att ingen myndighet får besluta i ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller mot kommun eller som rör tillämpning av lag. Även om statsråd omfattas av yttrandefrihet måste de naturligtvis även beakta att deras uttalanden inte uppfattas som s.k. ministerstyre i strid med RF 11:7. I ställningstagandet i KU20 (2004/05) berörs endast frågan om otillbörlig påverkan på domstolen. Jag önskar därför att utskottet undersöker i vilken omfattning de statliga bolagen kan ha uppfattat statsrådets uttalanden som otillbörlig styrning av bolagen, samt om det i detta ärende har förekommit direkta kontakter mellan de statliga bolagen och statsråden eller statsrådets medarbetare som kan ha varit ägnade att uppfattas som utövande av den offentliga makten mot dessa bolag i detta ärende.

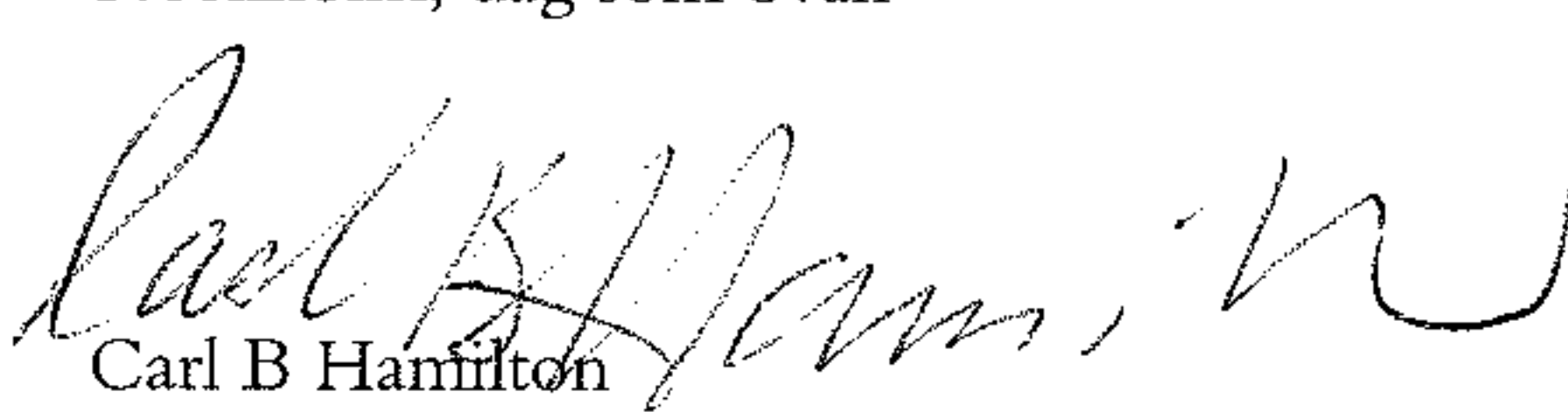
Statsrådets hot mot Svenskt Näringsliv bör även granskas mot bakgrund av yttrandefrihetsgrundlagens regleringar. Informationen om att Svenskt Näringsliv haft för avsikt att stödja företaget i den aktuella rättstvisten hade rapporterats i svensk media vilka faller under YGL:s skydd. I 1 kap 4 § Yttrandefrihetsgrundlagen stadgas att

”Myndigheter och andra allmänna organ får inte utan stöd i denna grundlag ingripa mot någon på grund av att han i ett radioprogram eller en teknisk upptagning har missbrukat yttrandefriheten eller medverkat till ett sådant missbruk. Inte heller får de utan stöd av denna grundlag av sådan anledning göra några ingripanden mot programmet eller upptagningen. Lag (1998:1439).”

Statsrådets hot mot Svenskt Näringslivs företrädare må ha varit primärt avsett att få dem att avbryta sitt stöd till en av parterna i en rättsprocess men utgör icke desto mindre troligen en reaktion på uttalanden av Svenskt Näringsliv i grundlagsskyddade medier. Jag vill att konstitutionsutskottet granskar huruvida statsråden i och med sitt uppträdande överskridit regleringarna i yttrandefrihetsgrundlagen och agerat på ett

sådant sätt att det går att göra gällande att de haft för avsikt att avskräcka företrädare från Svenskt Näringslivs att ge uttryck för de åsikter som uttryckts av det lettiska företag man stöttat i den aktuella rättsprocessen. Det vore mycket besvärande om svenska statsråd hotat att nyttja sin maktutövning för att med politiska motiv bestraffa en organisation som inte agerat och uttryckt sig på ett sätt som ligger i linje med statsrådets politiska och ideologiska preferenser.

Stockholm, dag som ovan

Carl B Hamilton
Riksdagsledamot (fp)